1
Kiinteistölautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle Kotikaupunkina Helsinki 2016 -asumisen ja maankäytön toteutusohjelman (AM-ohjelma) luonnoksesta sekä AM-ohjelman valmistelun yhteydessä tehdyistä toivomusponsista

Pöydälle 11.02.2016 ja 25.02.2016

HEL 2015-013121 T 10 01 00

Lausuntoehdotus

A

Kiinteistölautakunta antaa kaupunginhallitukselle Helsingin asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman 2016 (AM-ohjelma) luonnoksesta seuraavan lausunnon:

Yleistä

AM-ohjelma on tärkein kaupungin asuntotuotantoa ja asuntotonttien luovutusta ohjaava strategia sekä määrällisten että laadullisten tavoitteiden suhteen. Nyt lausuttavana olevassa toteutusohjelman luonnoksessa on tarkoitus päivittää vuoden 2012 asumisen ja maankäytön toteutusohjelmassa vahvistettuja tavoitteita. AM-ohjelmaluonnos ei sisällä merkittäviä muutoksia jo voimassa oleviin tavoitteisiin.

Meneillään olevat MAL-neuvottelut saattavat kuitenkin edellyttää nyt käsiteltävän ohjelmaluonnoksen päivittämistä saavutettua neuvottelutulosta vastaavaksi. Kiinteistölautakunta pitää perusteltuna, että mahdollisen MAL-sopimuksen asettamat vaatimukset asuntotuotannolle kirjattaisiin suoraan hyväksyttävään AM-ohjelmaan, jotta kaupungin keskeiset asuntopoliittiset tavoitteet tulevat kirjatuksi kokonaisuudessaan yhteen strategiaohjelmaan.

Maankäytön tavoitteet

Maapolitiikka

AM-ohjelmaluonnoksessa ei esitetä muutoksia aiempiin kirjauksiin. Kiinteistölautakunnan näkemyksen mukaan vuoden 2012 AM-ohjelman tavoitteet ja kirjaukset ovat tukeneet kaupungin maanhankintaa ja maapolitiikan toteutumista eikä välittömiä muutostarpeita siten ole.

Uuden, laadittavana olevan yleiskaavan toteuttaminen ja asuntotuotantotavoitteiden mahdollinen kasvaminen edellyttävät kuitenkin todennäköisesti lähivuosina tehtävää kaupungin maapoliittisten käytäntöjen kokonaistarkastelua ja päivittämistä, jotta tulevien vuosien ja vuosikym-

menten kaupunkirakentamista pystytään kustannustehokkaasti edistämään. Tämä tarkastelu muodostaa itsenäisen, AM-ohjelmasta erillisen kokonaisuuden, mutta AM-ohjelmassa ja muissa kaupungin strategisissa ohjelmissa asetetut tavoitteet vaikuttavat tarkastelun sisältöön ja painopisteisiin.

Asuntotuotannon määrälliset tavoitteet yleisesti

Ohjelmaluonnoksen mukaan asuntotuotannon määrällinen tavoite on vähintään 5 500 asuntoa vuodessa. Määrä on 500 asuntoa enemmän kuin edellisessä, vuonna 2012 hyväksytyssä toteutusohjelmassa. Asuntotuotannon kokonaistavoite nostettiin 5 500 asuntoon kuitenkin jo vuonna 2013 kaupunginvaltuuston hyväksyessä kaupungin strategiaohjelman vuosille 2013 - 2016.

Laskennallisesti kokonaistuotantomäärästä tavoitteena olisi toteuttaa 3 960 asuntoa kaupungin maalle, 440 asuntoa valtion maalle ja 1 100 asuntoa yksityiselle maalle. Kaupungin maalle toteutettavien asuntojen osuus tulee olemaan siten noin 72 %. Kaupungin oman tuotannon tavoitteena olisi edelleen 1 500 asuntoa.

Asetettu 5 500 asunnon tavoite on haasteellinen ja edellyttää käytännössä kerrostalomaista tuotantoa. Myös väestönkasvu sekä sitä koskevat ennusteet puoltavat korkeaa kokonaistavoitetta.

Tonttipolitiikka ja kaavavaranto

Sekä laadittavien asemakaavojen että luovutettavien tonttien määriä on nostettu vuoden 2012 ohjelman tasosta.

Ohjelmaluonnoksen kaavoitusta koskevien maankäytöllisten tavoitteiden mukaan asemakaavavarannon tulisi mahdollistaa vähintään viiden vuoden asuntotuotanto määritellyn hallinta- ja rahoitusmuotojakauman mukaan. Asemakaavoja tulisi laatia asuntotuotantoon vuosittain vähintään 562 500 k-m². Tavoitetta voidaan pitää kannatettavana. Kaavavarannon pitäminen riittävän suurena on välttämätöntä vuosittaisen asuntotuotannon mahdollistamiseksi. Määrällisten tavoitteiden ohella myös kaavan toteutuskelpoisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tästä syystä ohjelmaluonnokseen sisällytettyä kirjausta, jonka mukaan asemakaavavaatimusten yksityiskohtaisuutta tulee välttää ja poikkeamispäätösten tarvetta vähentää, voidaan pitää erityisen kannatettavana.

Ohjelmaluonnoksen mukaan tontinvarausten ja -luovutusten suhteen tavoitteena on pitää tontinvarauskanta tasolla, joka mahdollistaa vähintään neljän vuoden asuntorakentaminen kaupungin omalle maalle ohjelmassa määritellyn hallinta- ja rahoitusmuotojakauman mukaan. Vuosittain asuntotuotantoon tulisi tällöin varata ja luovuttaa tontteja vähin-

tään 360 000 k-m² (vuoden 2012 AM-ohjelman mukainen tavoite oli 325 000 k-m²) eli noin 4 000 asuntoa vastaava määrä.

Tontinvarauskanta on viime vuosina vastannut asetettuja tavoitteita. Viime syksynä tontteja oli varattuina noin 20 500 asunnon rakentamiseksi, mikä periaatteessa mahdollistaisi asuntorakentamisen yli viideksi vuodeksi. Tonttien varausaika on yleensä noin kaksi vuotta ja tavoitteena on, että tontit saadaan tänä aikana rakentamiskelpoisiksi ja rakenteille. Viime vuosina tontteja on kuitenkin enenevässä määrin varattu jo kaavaluonnos- ja ehdotusvaiheessa, jolloin tonttien rakentamiskelpoisiksi saattaminen voi viedä useita vuosia. Asuntotuotantotavoitteiden saavuttamisen ongelmana ei siten niinkään ole ollut varattujen tonttien määrä, vaan niiden saaminen rakentamiskelpoisiksi asuntohankkeiden viivytyksettömän etenemisen edellyttämässä aikataulussa. Kiinteistötoimella on vain rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa tonttien rakentamiskelpoisiksi saattamiseen.

Edellä mainitut tonttien rakentamiskelpoisiksi saattamisen haasteet sekä lähivuosina todennäköisesti vallitseva heikko taloudellinen tilanne asettavat kiinteistötoimelle merkittäviä haasteita saavuttaa asetettu tavoite, vaikka yksittäisinä vuosina tavoitteisiin voidaan luonnollisesti päästä. Esimerkiksi viime vuosina tontteja on luovutettu vain noin 150 000 - 280 000 k-m²/vuosi, vaikka kaupungissa on rakenteilla samanaikaisesti monia houkuttelevia aluerakentamiskohteita.

Tulevan AM-ohjelman asettamien määrällisten luovutustavoitteiden saavuttaminen edellyttää kaupungin asuntotuotantoprosessin merkittävää sujuvoittamista. Tämä työ on jo aloitettu, josta osoituksena on viime vuosien lisääntyneet asuntotuotantomäärät. Vireillä oleva teknisten virastojen toimitilahanke sekä johtamisjärjestelmän uudistus luonevat edellytyksiä jatkaa sujuvoittamistyötä.

Tontinluovutustavoitteiden saavuttaminen edellyttää edellä mainitun lisäksi kaupungin rajallisten resurssien keskittämistä entistä tarkemmin vaikuttavuudeltaan merkittävimpiin hankkeisiin. Käytännössä tämä tarkoittaa kaavoitus-, infra- ja tontinluovutusresurssien kohdentamista suurelta osin kerrostalo- ja kerrostalomaisen asuntotuotannon edistämiseen. Priorisoinnin tarve korostuu entisestään, mikäli asuntotuotantotavoitteita nostetaan vielä ohjelmaluonnoksessa esitettyäkin korkeammiksi.

Kiinteistötoimen osalta kantakaupunkimaisen tehokkaan ja laajoja teknisiä ja toiminnallisia yhteisjärjestelyjä edellyttävän rakentamisen lisääntyminen sekä täydennysrakentamishankkeiden edellyttämät maanhankinta- ja sopimusjärjestelyt ovat jo lisänneet työmääriä merkittävästi. Tontinluovutustavoitteiden noustessa tulee maanhankinta- ja

tontinluovutusprosessien sujuvoittamisen lisäksi huolehtia myös kiinteistötoimen henkilöstö- ja maanhankintaresurssien riittävyydestä.

Asemakaavoitus

Seuraavien vuosien asemakaavoituksella tulee olemaan ratkaiseva merkitys asuntotuotannon määrällisten sekä hallintamuotojakaumalle asetettavien tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Riittävän kaavoitetun tonttivarannon lisäksi laadittavien asemakaavojen tulee olla myös sisällöltään sellaisia, että ne luovat edellytykset kohtuuhintaiselle ja rakennusteknisesti riskittömälle rakentamiselle.

Asemakaavat tulee laatia ottamalla huomioon erityisesti kaavoitettavan alueen sijainnin asettamat taloudelliset ja muut realiteetit. Näin ollen asemakaavoja laadittaessa tulee huomioida muun muassa kaavoitettavalle alueelle rakennettavien asuntojen oletettu realistinen myyntihinta ja vuokrataso, jotka asettavat keskeisen rajoitteen sille, kuinka korkeiksi tonttien rakennuskustannukset voivat nousta, jotta hankkeet olisivat vielä toteutuskelpoisia. Mikäli esimerkiksi omistusasuntohankkeen rakentamiskustannukset ylittävät tai ovat hyvin lähellä oletettua asuntojen myyntihintaa, tontit eivät ole rakennuttajien ja rakentajien kannalta kiinnostavia ja ne jäävät helposti toteutumatta tai niiden toteutus viivästyy merkittävästi. Vastaavasti ara-asuntojen rakentamisen korkea hinta johtaa helposti kohtuuttomiin asumiskustannuksiin.

Asemakaavoituksessa tulisikin jatkossa kiinnittää erityistä huomiota asemaavasta ja sen määräyksistä aiheutuviin tonttien rakentamiskustannuksiin ja siihen, mikä on näiden suhde asuntojen markkinahintaan/-vuokraan. Liian yksityiskohtaisia kaavamääräyksiä tulisi ohjelmaluonnoksessa asetetun tavoitteen mukaisesti välttää.

Asuntotuotannon määrällisten tavoitteiden saavuttamista voidaan tukea tontinluovutuksella mm. kumppanuuskaavoitusta lisäämällä. Jotta kumppanuuskaavoituksella voidaan aidosti nopeuttaa asuntohankkeiden toteutumista, tulisi kaavoitetut tontit saada rakentamiskelpoisiksi viimeistään noin puolen vuoden kuluessa asemakaavan voimaantulosta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että alueiden katu- ja infrasuunnittelu sekä tonttien esirakentamisen suunnittelu ja osin myös näiden toteuttaminen aloitetaan hyvissä ajoin jo kaavoitusvaiheessa. Lisäksi tulee huolehtia siitä, että kadunrakentamiselle ja tonttien esirakentamiselle osoitetaan vuosittain riittävät määrärahat.

Kaavoituksen resursseja tulisi tulevina vuosina kohdistaa erityisesti niille alueille, jotka mahdollistavat kerrostalovaltaisen asuntotuotannon toteuttamisen. Lisäksi nykyisellään osayleiskaavoissa tai asemakaavoissa pientaloalueiksi osoitetut vielä toteutumattomat alueet tulisi kartoittaa ja niiden kaavoittamista kerrostalovaltaiseen asumiseen tutkia, jotta

alueiden toteutuksen edellyttämistä panostuksista saataisiin paras mahdollinen hyöty.

Hallinta- ja rahoitusmuotojakauma

AM-ohjelmaluonnoksen mukaan kaupungin asuntotuotannosta edelleen yhteensä 60 % olisi säänneltyä kohtuuhintaista asuntotuotantoa. Säännellyn (yleensä omakustannusperusteisen) asuntotuotannon osuuden pitämistä korkealla tasolla voidaan pitää perusteltuna ja kannatettavana. Riittävä kohtuuhintainen vuokra-asuntotarjonta on välttämätöntä työvoiman liikkuvuuden turvaamiseksi. Näistä tavoitteista on kuitenkin jo nykyisinkin jääty jälkeen, koska yksityiselle ja valtion maalle ei ole toteutunut säänneltyä tuotantoa kuin marginaalisesti. Kaupungin luovuttamien tonttien osalta AM-ohjelman hallinta- ja rahoitusmuotojakauma on kuitenkin toteutunut lähes tavoitteiden mukaisesti, vaikka määrällisistä tavoitteista on jääty jälkeen.

Ohjelmaluonnoksessa määritellään asuntotuotannon vuosittainen hallinta- ja rahoitusmuototavoite seuraavasti:

- 25 % ara-vuokra-asuntoja (1 375 asuntoa, joista 300 opiskelija- ja nuorisoasuntoja)

- 35 % välimuodon asuntoja (1 925 asuntoa)

- 40 % sääntelemättömiä vuokra- ja omistusasuntoja (2 200 asuntoa).

Hallinta- ja rahoitusmuotojakaumaa on näin ollen esitetty muutettavaksi siten, että ara-tuotantoon luetaan kuuluvaksi opiskelija- ja nuorisoasuntotuotanto, joka aikaisemman toteutusohjelman mukaan laskettiin välimuodon tuotantoon. Samalla ara-vuokra-asuntojen kokonaismäärää esitetään nostettavan 5 %.

Kiinteistölautakunta ei sinällään näe estettä esitetylle muutokselle, mutta muutoksen myötä tulee huolehtia siitä, että tavanomainen pitkän korkotuen osuus tuotannosta on riittävä. Yksittäisinä vuosina normaalin ara-tuotannon ja opiskelija-/erityisryhmille suunnatun ara-tuotannon suhteellisen osuuden tulisi voida kuitenkin vaihdella merkittävästikin, koska pienasuntovaltaiset opiskelija-asuntokohteet ovat usein suuria ja niiden vaikutus yksittäisen vuoden ara-vuokra-asuntojen määriin voi siten olla merkittävä.

Tavallisen ara-vuokra-asuntotuotannon osalta huomion arvoista on, että ara-tuotannolle on jo nykyisellään vaikea löytää tontteja niihin liittyvien kustannus- ja rakennusteknisten haasteiden vuoksi. Lisäksi Helsingissä on runsaasti alueita, joilla ara-tuotannon merkittävä lisääminen ei ole segregaatiosyistä enää perusteltua. Tällaisia alueita ovat useat

täydennysrakentamisalueet, mikä rajoittaa huomattavasti mahdollisuuksia osoittaa tontteja ara-vuokratuotantoon. Käytännössä siis lisääminen voisi merkitä sitä, että ara-hankkeita pitäisi keskittää merkittävästi projektialueille, mikä puolestaan voi johtaa näiden alueiden asuntokannan yksipuolistumiseen.

Sipilän hallitusohjelmassa on esitetty tulorajojen liittämistä ara-vuokra-asuntojen asukasvalintaan sekä toimeentulo- ja asumistukiasiakkaiden ja vaikeasti työllistyvien erityistä suosimista asukasvalinnassa. Tämä ei kiinteistölautakunnan näkemyksen mukaan edistä tavoitetta vuokratalojen monipuolisesta asukasrakenteesta eikä sosiaalisesti tasapainoisista asuinalueista. Huono-osaisuuden keskittyminen aiheuttaa vakavan segregaatiouhan ara-vuokrataloihin ja ara-vuokratalovaltaisille alueille. Edelleen tulorajajärjestelmä muodostaisi asukkaille todennäköisesti merkittävän kannustinloukun.

Mikäli hallitusohjelmassa esitetyt linjaukset toteutuvat nyt julkisuudessa esitetyn kaltaisina, kiinteistölautakunta katsoo tarkoituksenmukaiseksi selvittää kaupungin mahdollisuudet oman, valtion sääntelystä riippumattoman, järkiperäisemmän järjestelmän luomiseksi kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon toteuttamiselle. Tämä tuotanto tulisi tällöin lukea ara-vuokra-asuntotuotannolle asetettuun hallinta- ja rahoitusmuoto-osuuteen kuuluvaksi.

Kaupunki on viime vuosina luovuttanut asuntotontteja ns. hintakontrolloituun omistusasuntotuotantoon, jossa asuntojen laatutaso on valvottu, mutta vain asunnon ensimyynnin hinta on säädelty. Alan toimijat ovat ottaneet mallin myönteisesti vastaan. Malli on toimiva erityisesti (esikaupunki)alueilla, joissa asuntojen rakentamiskustannusten ja markkinahintojen välillä ei ole erityisen suurta eroa. Hintakontrolloitu asuntotuotanto tulisi kiinteistölautakunnan mielestä lukea välimuodon asuntotuotantoon kuuluvaksi ja siten sisällyttää välimuodon asuntotuotannon osuuteen.

Kiinteistölautakunnan näkemyksen mukaan Hitas-sääntelyn alainen tuotanto tulisi jatkossa keskittää entistä enemmän kantakaupunkiin sekä uusille projektialueille Jätkäsaareen, Kalasatamaan sekä Kruunuvuorenrantaan. Näille alueille toteutettaville Hitas-asunnoille on suuri kysyntä. Esikaupunkialueilla puolestaan edellä mainittu hintakontrolloitu asuntotuotanto on käyttökelpoinen vaihtoehto.

Alueellinen hallinta- ja rahoitusmuotojakauma

Alueellisen hallinta- ja rahoitusmuotojakauman ohjaus on tärkeä väline segregaation torjumiseksi. Helsingissä keskeinen periaate on ollut jo pidempään monipuolisen ja sekoitetun hallinta- ja rahoitusmuotorakenteen varmistaminen.

On hyvä huomioida, että kokonaistavoitteisiin pääseminen edellyttänee kaupungin maalle toteutettavalta asuntotuotannolta ainakin jossakin määrin kokonaistavoitteesta poikkeavaa jakaumaa, koska ara-tuotantoa toteutuu yksityiselle ja valtion maalle todennäköisesti hyvin vähän ja esimerkiksi hintakontrolloitu ja Hitas-tuotanto toteutetaan pelkästään kaupungin maalle.

Kaupungin oma asuntotuotanto

Ohjelmaluonnoksen mukaisesti kaupungin oman asuntotuotannon tavoite on 1 500 asuntoa vuodessa. Tavoitteena on rakentaa 750 ara-vuokra-asuntoa ja 750 välimuodon asuntoa. Kaupungin oman asuntotuotannon osalta merkittävin toimija on asuntotuotantotoimisto (Att), ja Att:n hankkeiden menestymisellä on olennainen vaikutus tontinluovutukseen.

Ohjelmaluonnoksessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti ara-vuokra-asuntotuotannon määrä kokonaistuotannosta on 25 % eli 1 375 asuntoa. Tästä määrästä nuoriso- ja opiskelija-asumiseen on varattu 300 asuntoa, jolloin tavallisen ara-tuotannon määrä on 1 075 asuntoa. Tästä kaupungin maalle tulisi toteuttaa noin 774 asuntoa, koska kaupungin maan osuus tuotannosta on 72 % ohjelmassa esitetyn mukaan.

Käytännössä Att:n ara-tuotantotavoite tarkoittaa sitä, että Att:n tulee toteuttaa lähes kaikki kaupungin maalle rakennettavat ara-asunnot. Tällöin asunnot myös säilyvät varmasti kohtuuhintaisina. Viime vuosina tuotannon määrällisistä tavoitteista on kuitenkin jääty säännöllisesti jälkeen, joten tältä osin Att:n tulisi selkeästi tehostaa ja kehittää toimintaansa. Att:lle on tällä hetkellä varattuina tontteja lähes 6 700 asunnon rakentamista varten. Näistä runsaat 3 500 asuntoa on varattu ara-tuotantoon.

Huoneistotyyppijakauman ohjaaminen

Ohjelmaluonnoksen mukaan asuntotuotannon huoneistotyyppijakauman ohjaus perustuu ensisijaisesti tontinluovutusehtoihin, joista sovitaan lopullisesti tontinluovutusvaiheessa. Sääntely koskee vain omistusasuntotuotantoa.

Viime toteutusohjelmassa käyttöön otettu uusi huoneistotyyppijakauman ohjausmalli on käytännössä osoittautunut varsin toimivaksi ja se mahdollistaa aiempiin ohjausmalleihin verrattuna huomattavasti paremmin myös pienempien asuntojen toteuttamisen. Ohjausmalli näyttäisi toteuttavan järkevän kokoisia asuntoja sekä hankkeiden että perheiden näkökulmasta. Rakennuttajilta on saatu asian tiimoilta myönteistä palautetta, ja huoneistotyyppijakauman ohjaamisen jatkamiseen tältä pohjalta suhtaudutaankin myönteisesti. Joustava huoneistotyyppijakauman

ohjaus tontinluovutusvaiheessa on edistänyt tuotantotavoitteiden saavuttamista, koska ohjauksen mitoituksessa on voitu huomioida kulloinenkin markkinatilanne sekä kulloisenkin hankkeen ja alueen erityispiirteet.

AM-ohjelmaluonnoksen kirjauksen mukaan tontin asemakaavan mukaisesta asuinrakennusoikeudesta tietty prosenttiosuus osoitetaan perheasunnoille, joita määrittää makuuhuoneiksi soveltuvien huoneiden määrä (vähintään kaksi). Vain näiden perheasuntojen keskipinta-alaa säädellään. Kirjausta tulisi muuttaa niin, että asuinrakennusoikeuden sijaan puhuttaisiin tontille toteutettavasta asuinhuoneistoalasta. Tämä yksinkertaistaa sääntelymallia, koska tällöin esimerkiksi porrashuoneiden koko ym. hankekohtaiset tekijät eivät vaikuttaisi laskentaan. Muutos on lähinnä tekninen ja sitä on noudatettu jo nykyisellään asuntotonttien varausehdoissa.

Asuntotuotannon edistäminen täydennysrakentamisalueilla

Projektialueiden lisäksi myös täydennysrakentamisalueilla tapahtuvalla rakentamisella tulee olemaan merkittävä rooli asuntotuotannon määrällisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Valmisteilla olevassa yleiskaavassa on osoitettu runsaasti hyvin tehokasta rakentamista esikaupunkialueiden olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen. Lisäksi Raidejokeri antaa hyvät mahdollisuudet rohkeaan kantakaupunkimaiseen rakentamiseen.

Täydennysrakentamiskaavojen toteuttamisen vaatimien alue- ja sopimusjärjestelyiden toteuttaminen tulee asettamaan merkittäviä haasteita kiinteistötoimen maanhankinnan ja tontinluovutuksen resurssien riittävyydelle. Täydennysrakentamisen edistämiseksi kaupungin tuleekin lähivuosina kehittää ja sujuvoittaa merkittävästi nykyisiä prosessejaan sekä varata täydennysrakentamisalueiden toteutukseen riittävät henkilöstö- ja muut resurssit. Lisäksi kaupungin tulisi pyrkiä vaikuttamaan myös siihen, että olemassa olevaa lainsäädäntöä kehitetään täydennysrakentamista edistävään suuntaan.

Asuntotonttien täydennysrakentamista edistetään sekä kaupungin vuokratonteilla että yksityisessä omistuksessa olevilla tonteilla. Täydennysrakentamiskorvausneuvotteluissa (vuokratontit) ja mahdollisissa maankäyttösopimusneuvotteluissa (yksityiset tontit) on kyse täydennysrakentamisen mahdollistavan kaavoituksen tuoman nettoarvonnousun jakamisesta osapuolten kesken. Täydennysrakentamiskorvausmenettelyssä vuokralainen saa nykyisellään lähtökohtaisesti 1/3 tästä arvonnoususta, kun taas yksityinen maanomistaja saa lähtökohtaisesti arvonnousun kokonaisuudessaan miljoonaan euroon asti ja tämän ylittävästä osuudesta 65 %.

Täydennysrakentamishankkeiden toteutusedellytysten parantamiseksi täydennysrakentamiskorvaus- ja maankäyttösopimusmenettelyä tulee jatkossa kehittää. Menettelyjä kehitettäessä tulee täydennysrakentamisen houkuttelevuuden varmistamisen lisäksi huomioida myös muun ohella kaupungin maanhankintaan ja talouteen liittyvät näkökohdat. Kiinteistöviraston tonttiosastolla on vireillä täydennysrakentamista koskevien korvausperiaatteiden uudistaminen.

Täydennysrakentamishankkeiden toteutumisen kannalta keskeisenä vaikeuttavana tekijänä voidaan nykyisellään pitää täydennysrakentamisen vaatimaa pysäköinnin järjestämistä. Tästä syystä kaupungin pysäköintinormia tulee kehittää ja pysäköintipaikkojen toteutukselle ja hallinnoinnille löytää uusia malleja. Kaupungilla tulisi lisäksi jatkossa olla nimettynä taho, jolle täydennysrakentamisalueiden pysäköintijärjestelyjen suunnittelu ja toteutuksen ohjaus kuuluu. Kiinteistölautakunnan mielestä voisikin olla perusteltua, että kiinteistövirastolle osoitettaisiin tällaista tehtävää varten lähivuosina henkilöresurssi.

Lopuksi

Monipuolisen, laadukkaan ja riittävän asuntotarjonnan turvaaminen tulee olemaan kaupungin keskeisimpiä tavoitteita seuraavina vuosina. Kiinteistölautakunta pitää AM-ohjelmaluonnosta ja siinä esitettyjä tavoitteita kannatettavina edellä mainituin huomautuksin.

B

Kiinteistölautakunta antaa kaupunginhallitukselle AM-ohjelman valmistelun yhteydessä tehdyistä toivomusponsista seuraavan lausunnon:

AM-ohjelman valmistelun aikana on tehty yhteensä 11 toivomuspontta, jotka on tarkoitus käsitellä kaupunginhallituksessa ja -valtuustossa AM-ohjelman käsittelyn yhteydessä. Kaupunginkanslia on laatinut ponsista liitteenä nro 2 olevan muistion. Muistio sisältää kaupunginkanslian laatimat vastausluonnokset esitettyihin ponsiin.

Toivomusponsien osalta kiinteistölautakunta toteaa, että sen toimialaan kuuluvina voitaneen pitää liitteenä nro 2 olevan muistion mukaisessa järjestyksessä ponsia nrot 1 - 4 ja 7 - 11.

Kiinteistölautakunta pitää kaupunginkanslian laatimia liitteenä olevasta muistiosta ilmeneviä vastausluonnoksia pääosin perusteltuina ja kannatettavina. Kohtuuhintaisen omistusasuntotuotannon edistämistä koskevan ponnen osalta (ponsi nro 7) kiinteistölautakunta toteaa kuitenkin seuraavaa:

Ponnessa edellytetään kaupungin selvittävän, voiko kohtuuhintaisten omistusasuntojen tekemistä vauhdittaa tarjoamalla vuokratalovaltaisten alueiden tontteja rakennuttajille erityisen edulliseen hintaan ja/tai kytkemällä niiden rakennuttaminen haluttujen alueiden tonttien tarjouskilpailuihin.

Kiinteistölautakunnan näkemyksen mukaan vuokratalovaltaisten alueiden tonttien tarjoamista edullisempaan hintaan voidaan harkita, jos samalla varmistetaan toimijoiden tasapuolinen kohtelu ja menettelyn läpinäkyvyys. Tämä edellyttää tonttien luovuttamisen osalta julkisen haun järjestämistä sekä asiasta tiedottamista ennakkoon hyvissä ajoin. Menettely voisi tulla harkittavaksi muun muassa laajemmilla täydennysrakentamiseen kaavoitettavilla tai kaavoitetuilla alueilla, kuten esimerkiksi Meri-Rastilan alueella, joka on nykyisellään huomattavan vuokra-asuntovaltainen ja jonne on suunnitteilla merkittävää täydennysrakentamista. Lautakunta toteaa kuitenkin, että mahdollisia tonttien hinnanalennuksia tulee käyttää aina harkiten ja lainsäädännön asettamat reunaehdot huomioiden. Mikäli alennuksia päätetään myöntää, tulisi tämän tapahtua maanvuokrasta myönnettävin määräaikaisin alennuksin. Tontteja ei siis tulisi myydä alle kohtuullisena pidettävän käyvän arvon.

Kiinteistölautakunta pitää sen sijaan ongelmallisena vuokratalovaltaisten alueiden tonttien sekä halutumpien alueiden tonttien luovutuksen kytkemisen toisiinsa, koska lähtökohtaisesti on jo vaikea arvioida, milloin tontti on niin houkutteleva, että se saa rakennuttajan aloittamaan vähemmän kiinnostavalta alueelta luovutetun tontin rakentamisen. Tonttien haluttavuus vaihtelee tonttikohtaisesti myös kaikkein kiinnostavimpien alueiden sisällä, joten varmuutta kytkösten toimivuudesta ei ole. Tämän tyyppisten järjestelyiden osalta tulee lisäksi huomata, että järjestelyyn sisällytettävän houkuttelevan ja rakentamiskelpoisen tontin rakentaminen saattaisi kytköksen vuoksi viivästyä, koska vähemmän houkuttelevan ja haastavamman tontin rakentaminen tulisi joka tapauksessa aloittaa ennen kuin voitaisiin sallia järjestelyyn sisältyvän houkuttelevan tontin rakentamisen aloittaminen. Järjestelyn negatiivinen vaikutus tonttien rakentumiseen saattaisi laajeta entisestään, mikäli järjestelyn houkuttelevampi tontti sijoittuu kantakaupunkimaiseen tiiviiseen kaupunkirakenteeseen (esim. umpikortteli), jolloin sen rakentamisen viivästyminen voisi puolestaan heijastua negatiivisesti viereisten tonttien rakentumiseen jne. Tällä tavalla useamman tontin rakentamisaikataulu tulee helposti sidotuksi yhteen, ja järjestelyn vaikutuksia olisi vaikea ennakoida.

Tällä hetkellä käytössä on ns. jatkuva tonttihaku sellaisten tonttien osalta, jotka ovat vähintään kerran kuulutettu julkisesti haettaviksi mutta jotka ovat jääneet syystä tai toisesta varaamatta. Käytännössä tämä menettely on osoittautunut toimivaksi, sillä jatkuvassa haussa olevat tontit

lähtevät saadun kokemuksen mukaan rakenteille pikku hiljaa, mutta tasaisella tahdilla yksi toisensa jälkeen. On sinällään positiivista, että kaupungilla on koko ajan tarjolla erilaisia tontteja eri puolilta Helsinkiä esim. uusille rakennusalan toimijoille. Lautakunnan mielestä nykyistä menettelyä tulisikin jatkaa eikä ainakaan laajemmin siirtyä tontinvarausten kytkemiseen. Huomionarvoista lisäksi on, että tonttien hidas liikkeelle lähtö johtuu usein asemakaavaratkaisuista eikä esim. niinkään alueen vuokratalovaltaisuudesta. Tällaiset asemakaavaratkaisusta johtuvat ongelmat tulisi aina ensisijaisesti ratkaista kaavamuutoksella tai poikkeamispäätöksellä eikä edellä kuvatun tyyppisillä järjestelyillä.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus pyytää kiinteistölautakunnan lausuntoa 19.2.2016 mennessä Helsingin asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman 2016 (AM-ohjelma) luonnoksesta.

Lausunnossa toivotaan kannanottoja erityisesti kiinteistölautakunnan toimialaa koskeviin päämääriin ja tavoitteisiin. Kannanottoja toivotaan oman toimialan osalta myös asiaan liittyvistä toivomusponsista.

Esittelijä

osastopäällikkö
Sami Haapanen

Lisätiedot

Miia Pasuri, johtava tonttiasiamies, puhelin: 310 34439
miia.pasuri(a)hel.fi
Pekka Saarinen, toimistopäällikkö, puhelin: 310 64182
pekka.t.saarinen(a)hel.fi

Liitteet

1 AM-2016 ohjelmaluonnos 30.11.2015
2 AM-2016 toivomusponnet

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Kaupunginhallitus